

मागासवर्गीयांसाठी आरक्षीत पदे-
उमेदवार उपलब्ध न झाल्यास अदलाबदलीने पदे भरणे,
पदे आरक्षणातून मुक्त करणे.

महाराष्ट्र शासन,
सामान्य प्रशासन विभाग,
शासन निर्णय फ्रमोक:बीसीसी-१०९४/सीआर-५७/१४/१६-व,
मंगळवार,मुंबई-४०० ०३२,दिनांक ५ डिसेंबर,१९९४.

पाहा:- शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, फ्र. बीसीसी-१०९४/२५५१(क)१६-व, दिनांक २७ मार्च, १९९१

प्रस्तावना :- शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, फ्र. बीसीसी-१०९४/१११/जे, दिनांक ९.४.१९९५ अन्वये मागासवर्गीयांच्या विविध प्रवर्गाकरिता सरळ सेवा प्रवेशाकरिता आरक्षण विहित करण्यात आले होते. त्यामध्ये इतर मागासवर्गीयांकरिता १० टक्के आरक्षण विहित करण्यात आलेले होते, घ ते २२ मार्च, १९९४ पर्यंत अंमलात होते. दिनांक ९.४.१९९५ अन्वये निर्गमित केलेल्या आदेशानुसार इतर मागासवर्गीयांकरिता असलेले आरक्षण भरले न गेल्यास अनुशेष प्रणून दाखविण्याची तसेच से पुढे ओळण्याची तरतुद नव्हती. त्यामुळे शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, फ्र. बीसीसी-१०९४/२५५१(क)१६-व, दिनांक २७ मार्च, १९९१ च्या आदेशानुसार अदलाबदलीने पदे भरतानु री फक्त अनुसूचित जमाती जाणि विमुक्त जाती व भटक्या जमाती या प्रवर्गामधून भरण्याची तरतुद आदेशात करण्यात आलेली होती. भंडळ आयोगाच्या रिफारशीनुसार शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, फ्र. बीसीसी-१०९६/२१६७/सीआर-१४१/१३/१६-व, दिनांक २३ मार्च, १९९४ अन्वये मागासवर्गीयांच्या च्या विविध प्रवर्गाकरिता आरक्षण विहित करण्यात आलेले आहे. त्यामुळे पदापेकी काही पदे भरली न गेल्यास ती पुढील ५ भरती वर्षांपर्यंत अनुशेष प्रणून पुढे ओळण्याची तरतुद करण्यात आलेली असून ती अदलाबदलीने भरण्याकापत देखील दिनांक २३ मार्च, १९९४ च्या शासन निर्णयात तरतुद करण्यात आलेली आहे. त्यावृत्तमध्ये गुणवत्तेनुसार जे मागासवर्गीय उमेदवार सेवा प्रवेशाकरिता पात्र भरतील त्याची मणना आरक्षित पदावर केली जाणार नाही अशीही तरतुद दिनांक २३ मार्च, १९९४ च्या आदेशात करण्यात आलेली आहे.

मागासवर्गीयांसाठी असलेल्या सरळ सेवा भरती तसेच पदोन्नतीमध्ये आरक्षित पदे उमेदवारांमधील भरती न गेल्यास ती कशा पकारे भरण्यात यावीत याबाबताचा प्रस्तुत शासनाच्या विचारातील होता. या गोष्टीचा राखकाच विचार करून शासनाने आता खालीलप्रमाणे निर्णय घेतले आहेत :-

शासन निर्णय :- शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, फ्र. बीसीसी-१०९४/२५५१(क)१६-व, दिनांक २७ मार्च, १९९१ मधील आदेश अधिक्रमीत करून खालीलप्रमाणे सुधारित आदेश निर्गमित करण्यात येत आहेत.

सरळ सेवा भरती

- अ) अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती (अ) भटक्या जमाती (ब) भटक्या जमाती (क) भटक्या जमाती (ड) घ इतर मागासवर्गीय (इ) या प्रवर्गाकरिता निर्धारित केलेल्या प्रमाणानुसार भरती करण्यासाठी त्या त्या प्रवर्गाचा उमेदवार उपलब्ध करून घेण्याचे प्रयत्न करण्यात यावेत, असे प्रयत्न करूनही उमेदवार प्राप्त झाला नाही तर ६ व्या वर्षी खाली उपलब्ध केल्याप्रमाणे अदलाबदलीने ही पदे भरण्यात यावीत. ६ व्या वर्षीही त्या प्रवर्गाचा किंवा अदलाबदलीसाठी दुसऱ्या प्रवर्गाचा उमेदवार उपलब्ध झाला नाही तर ७ व्या वर्षी खाली प्रवर्गाने उमेदवार भरण्याची कार्यवाही सामान्य प्रशासन विभागाच्या मान्यतेनंतर करण्यात यावी. त्यासाठी आवश्यक त्या समर्थनानीशी प्रस्ताव सामान्य प्रशासन विभागाकडे पाठवावा. ६ व्या वर्षी पदे खालील प्रवर्गाने अदलाबदलीने भरण्यात यावीत :-

(२)

अनुसूचित जाती नाना । (प्रथम प्रवर्गात्मक अदलाबदली)
अनुसूचित जमाती) या दोन प्रवर्गात्मक अदलाबदली
करण्यात यावी.

विमुक्त जाती (अ))	(मूळध्या १४ व तत्सम जाती)
भटक्या जमाती (ब))	(मूळध्या २८ व तत्सम जमाती)
)	या दोन प्रवर्गात्मक अदलाबदली करण्यात यावी.
भटक्या जमाती (क))	या तीन प्रवर्गात्मक अदलाबदली
धनगर व तत्सम)	करण्यात यावी.
भटक्या जमाती (ड))	
वंजारी व तत्सम.)	
इतर मागासवर्णीय (इ))	

ब) प्रशासकीय व जनहितासाथ पद ५ भरती वर्षापर्यंत रिक्त ठेवणे शक्य नसेल तर पद तात्पुरते विगर राखीच करण्याच्या प्रस्ताव संबंधित विभागाच्या सचिवांच्या प्रमाणपत्रासह सामान्य प्रशासन विभागाकडे अभिप्रायासाठी पाठवावे. अशा प्रस्तावावर सामान्य प्रशासन विभागाने अभिप्राय दिस्यानंतर वर्ग-१, व वर्ग-२ च्या पदांसंदर्भात प्रस्ताव त्या त्या विभागाच्या सचिवांनी मा.मंत्री, समाजकल्याण व आदिवासी विभागाचे मंत्री यांच्यामार्फत मा.मुख्यमंत्र्याकडे सामान्य प्रशासन विभागामार्फत मान्यतेसाठी पाठवावेत.

क) मंत्रालयीन विभागातील व विभागाच्या नियंत्रणाखालील कार्यालयातील वर्ग-३ व वर्ग -४ ची पदे तात्पुरत्या स्वरूपात अनारकित करण्याबाबतचे प्रस्ताव संबंधित विभागाने सामान्य प्रशासन विभागाच्या मान्यतेसाठी सादर करावीत व सामान्य प्रशासन विभागाच्या मान्यतेनंतर विभागांनी मा.मंत्री (स.क) आणि मा.मंत्री (आदिवासी विकास) यांची मान्यता घ्यावी.

ड) वर नमूद केल्याप्रमाणे अशा सर्व प्रकरणी सामान्य प्रशासन विभागाचे अभिप्राय घेण्यात यावेत.

पदोन्नती

१) अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती/विमुक्त जाती (अ) /भटक्या जमाती (ब) यांना पदोन्नतीमध्ये आरक्षण ठेवण्यात आले आहे. शासन निर्णय, क्र.बीसीसी-१७७२/जे, दिनांक २३ मे, १९७४ अन्वये त्यासाठी ५० विंदू नामावली निर्धारित केली आहे. त्याचा अवलंब करावा. या नामावलीत विमुक्त जाती/भटक्या जमातीचा एकत्रित समावेश करण्यात आला आहे. त्याप्रमाणेच कार्यवाही करावी. या प्रवर्गासाठी निर्धारित केलेल्या प्रमाणानुसार त्या त्या प्रवर्गाचे उमेदवार उपलब्ध झाले नाही तर पद भरण्यासाठी ३ भरती वर्षे प्रयत्न करण्यात यावा व त्या प्रवर्गाची उमेदवार मिळेपर्यंत ते पद ३ भरती वर्षे रिक्त ठेवण्यात यावे. तदूनंतर ४ च्या वर्षी अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती या दोन प्रवर्गासून व विमुक्त जाती (अ)/भटक्या जमाती (ब) या दोन प्रवर्गासून आपआपसातून अदलाबदलीने भरण्यात यावे.

२) प्रशासकीय कारणासाथ किंवा जनहितासाथ अशी पदे संबंधित प्रवर्गांचा उमेदवार उपलब्ध नसल्यास तात्पुरत्या

स्वरुपात अनारकित कायमचा असल्यात्मा यांवैधीचा प्रस्ताव संबंधित प्रशासकीय विभागांमार्फत सामान्य प्रशासन विभागाकडे मंजूरीसाठी पाठ्यावा. सामान्य प्रशासन विभागाने या पदाचे राखीव स्वरूप तात्पुरते काढून टाकण्यास

मान्यता दिली तर एकत्रित निवडसुधित समाविष्ट असलेल्या हत्तर कर्मचाऱ्यांची नेमणूक करून रिकाब्या जागा तात्पुरत्या स्वरुपात भरता येतील व त्या त्या गटाची राखीव पदे त्या गटाचा उमेदवार उपलब्ध होईपर्यंत ४ थ्या वर्षी वर नमूद केल्याप्रमाणे पद अदलाबदलीने भरावे. ४ थ्या वर्षीही अदलाबदलीसाठी आगासवर्गांचा उमेदवार उपलब्ध झाला नाही तर पद कायमचे अनारकित झाले असे समजून हत्तर प्रवर्गातून / खुल्या प्रवर्गाने (ज्या मागासवर्गांची असलील) भरण्यात यावे यासाठी ही सामान्य प्रशासन विभागाची मान्यता घ्यावी.

३) गट-१ व गट-२ ची आरकित पदे तात्पुरत्या स्वरुपात विगर आरकित करण्यासंबंधीचे प्रस्ताव योग्य त्या समर्थनासह संबंधित विभागाच्या सचिवांच्या प्रमाणपत्रासह सामान्य प्रशासन विभागाच्या अभिप्रायासाठी मांत्रियावेत व नंतर मा.मंत्री,समाजकल्याण,मा.मंत्री आदिवासी विकास व संबंधित विभागाचे मंत्री यांच्यामार्फत मा.मुख्यमंत्र्यांकडे मंजूरीसाठी पाठ्यावेत.

४) मंत्रालयीन विभागातील व विभागाच्या नियंत्रणाखालील कार्यालयातील वर्ग-३ व ४ ची आरकित पदे तात्पुरत्या स्वरुपात विगर आरकित करण्यासंबंधीचा प्रस्ताव योग्य त्या समर्थनासह संबंधित विभागाच्या सचिवांच्या प्रमाणपत्रासह सामान्य प्रशासन विभागाच्या मान्यतेसाठी पाठ्यावेत.

५) वर नमूद केल्याप्रमाणे अशा प्रकरणी सामान्य प्रशासन विभागाचे अभिप्राय घेण्यात यावेत.

६) गट-१ व गट-२ च्यां निवड सूचीतील मागासवर्गांच्या अधिक्रमनास मान्यता देण्यासाठी सामान्य प्रशासन विभाग,मंत्री (समाजकल्याण),मंत्री (आदिवासी विकास) व विभागाचे मंत्री यांच्यामार्फत मा.मुख्यमंत्र्यांकडे अशी प्रकरणे सादर करण्यात यावीत.

७) ज्येष्ठानुसार मागासवर्गांची उमेदवार पदोन्नतीला पात्र असेल परंतु त्याच्या प्रवर्गाचा आरकित विंदू नसेल तर अशा कर्मचाऱ्यास आरकित विंदू नाही म्हणून पदोन्नती नाकारु नये.

संबंधारण सूचना

१. राखीव जागेवर खुल्या प्रवर्गातील उमेदवारांची तात्पुरती नियुक्ती/पदोन्नती देताना आपली नियुक्ती/पदोन्नती मागासवर्गांच्या राखीव जागेवर तात्पुरत्या स्वरुपात करण्यात आली असून संबंधित उमेदवार प्राप्त झाल्यानंतर किंवा अदलाबदलीने पद भरल्यानंतर आपली नियुक्ती/पदोन्नती संपुष्टात घेईल. असा उल्लेख नियुक्ती/पदोन्नतीच्या आदेशात न चुकता करण्यात यावा.

२. राखीव जागेवर हत्तर उमेदवारांची तात्पुरती नियुक्ती/पदोन्नती दिल्यास अशा उमेदवारांची नोंद कायम स्वरूपी विंदू नामावलीत घेण्यात येऊ नये. त्यांची नोंद तात्पुरत्या स्वरुपातील स्वतंत्र नोंदवहीत घेण्यात यावी. व जसजसे मागासवर्गांची उमेदवार उपलब्ध होतील तसेतसे त्या नोंदवहीतील नोंदी कायम स्वरूपी विंदू नामावलीत घेण्यात याव्यात.

३. सामान्य प्रशासन विभागाच्या मान्यतेसाठी जेजे प्रस्ताव सादर करण्यात येतील ते ते प्रस्ताव संबंधित विभागांनी मागासवर्गांच्या आरक्षणाची अंमलबजावणी करण्याकरिता नेमण्यात आलेल्या उप सचिवांनी प्रथम तपासून आपापल्या विभागाच्या सचिवांमार्फत सामान्य प्रशासन विभागाकडे पाठ्यावेत.

४. संत्रालयीन विभागाच्या अधिकारीयांनी असलेल्या शोभिय कार्यालयातील गट-१२ व गट-४ च्या सरळ सेवा भरतीतील व पदोन्नतीतील मागासवारीयांचे अनारक्षण / अधिक्रमण विभाग प्रमुखांनी सहाय्यक आयुक्त (मागासवारी कक्ष) यांचे प्रमाणपत्र न घुकता घ्यावे.
५. महामंडळे, मंडळे, महानगरपालिका, नगरपालिका, शासकीय उपक्रम, जिल्हा परिषद, अनुदानित संस्था, विधायी, सहकारी संस्था/बैंक, गैक्षणिक अनुदानित संस्था इत्यादीमधी ई मागासवारीयांची आरक्षित पदे तात्पुरत्या स्वरूपात यिगर आरक्षित करण्यासंबंधी संबंधित विभागांनी सामान्य प्रशासन विभागाच्या सहमतीने व मान्यतेने पुढील कार्यवाही करावी.

हे आदेश १ जानेवारी, १९९५ पासून अमलात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

शांता शास्त्री,
शासनाचे प्रधान सचिव

प्रति,

राज्यपाल यांचे सचिव,
मुख्य मंत्र्यांचे सचिव,
सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
मुख्य सचिव/अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
* प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मूळ शाखा, मुंबई,
* प्रबंधक, उच्च न्यायालय, आपील शाखा, मुंबई,
* प्रबंधक, लोकायुक्त आणि उपलोकायुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,
* सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
सचिव, सर्व प्रादेशिक निवड मंडळे
सचिव, राज्य निवड मंडळ,
संधालक, समाजकल्याण, पुणे,
आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक,
संधालक, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे,
संघालक, सेवायोजन, मुंबई,
महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ (लेखा व अनुजोयता), मुंबई/नागपूर,
महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ (लेखा परीक्षा), मुंबई/नागपूर,
अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
निवासी लेखा अधिकारी, मुंबई,
सर्व मंत्रालय यीन विभागांच्या अधिपत्याखालील विभाग व कार्यालय प्रमुख,
सर्व मंत्रालयीन विभाग,
निवड नस्ती.